

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

<p>Előfizetési feltételek: Pesten házhozordással, vidékre postai szét- küldéssel. Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői iroda: Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet. Kiadó hivatal: Lipótvárosi templomtér 6 sz.</p>	<p>Megjelenik minden pénteken egy egész íven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számíttatik.</p>
--	--	---

Commentárok.

(Fmt.) A nm. Helytartótanácsnak hitfelekezeti is-
láink felügyeletére vonatkozólag a hitközségekhez inté-
zett körirata, és a hivatalos „Ung. Nachrichten“nek is-
kolai autonómiánkat tárgyazó cikke oly élénk vitatkozá-
sokra szolgáltatott alkalmat, hogy szükségesnek találjuk
arra még egyszer visszatérni.

Az iskolai autonomia iránt tett hivatalos ígért sok
szellemet hozott mozgásba, természetesen nem azonegy
irányban, s míg az egyik kora hozsannát énekelt, a másik
vészfólatokkal inti a kormányt, hogy e veszélyes kísérlet-
tel felhagyjon.

Mi már mult héten fejeztük ki abbeli óhajunkat, hogy
a tervben lévő autonomisticus intézkedések terjedelméről
és horderejéről illetékes helyről felvilágosíttassunk, mert
nem resteljük bevallani, hogy jelenleg mindezek ismere-
tének hiányában a tervben lévő intézkedésekről határo-
zott véleményt adni aligha bírnánk.

Mi nem tartunk attól, hogy az autonomia azonnal
anarchiává fog fajulni, de azt is tudjuk, hogy az autono-
micus, épen úgy mint bármely más rendszerbeli igazga-
tás, szabatos, az egyes érdekelték jogait határozottan
megállapító statutum nélkül- képtelenség.

De e statutum szerkesztésénél ismét az alap és fő-
kérdés maga a rendszer, melyhez annak simulnia kell,
tehát az autonomia mértéke és különösen az ezen auto-
nomisticus kezeléssel megbízott közegek, a hitközségek
autonómiájának mértéke.

Mig erre nézve tájékozva nem vagyunk, csak egyre
ehet azilletékes kormányhatóságokat tisztelettel figyelmez-
tetnünk, t. i. a tavali tanítói értekezlet által megállapított
és sok előnnyel bíró iskolai szabályzatra, és különö-
sen az abban pium desideriumként megérintett országos
iskolai hatóságra.

E szabályzatban, úgy hisszük, föltalálhatók a cél-
szerü autonomisticus iskolai szervezet alapvonásai.

A fizetéses tanfelügyelők kérdésére már a mult számban
tettük meg megjegyzésünket és most sincs okunk azt
módosítani.

Mi e tervnek nem tulajdonítunk életképeességet, mert

meg vagyunk róla győződve, hogy a hitközségek legna-
gyobb része az új teher elvállalásától idegenkedni fog és
fizetés nélküli felügyelők felállításával mellett nyilatkozandik;
de még inkább vagyunk meggyőződve arról, hogy a nm. Helytartótanács
meg nem engedendí, miszerint netalán az iskolai pénzalap jövedelmei
vétessenek igénybe ily csekély horderejű intézkedések kedveért
akkor, midőn legégetőbb iskolai szükségünk anyagi erő hiányában
kielégítetlenül maradnak.

A zsidó ügy Erdélyben.

I.

A f. é. július 1-jére egybehívott erdélyi országgyűlés
közzeledtére a zsidóügy megvitatása is előtérbe lépett
az ottani sajtóban.

Azon véleményben, hogy a „Magy. Izr.“ nem tar-
tandja körén kívül eső dolognak a nyilvánosság eme nyi-
latkozásait regisztrálni, és arra a zsidó érdek dictálta meg-
jegyzéseket tenni, — benyitok e cikksorozattal én, mint
ki a történő dolgok színhelyén, a csekélyiségekre is ta-
lán könnyebben lehetek figyelemmel, mint a szerkesztő-
ség t. tagjai.

Az erdélyi szabadelvűek közlönye, a „Korunk“ volt
az, mely a zsidóügyet megpendítette, azaz, hogy nem is
annyira a „Korunk“, mint hitrokonunk, Farkas Albert
ur — az ismert ifjú író — ki e lapban felszólt, s azon
szempontból indulva ki, hogy az egyenjogóság egyedül
a magyar nemzetiségtől függ, kizárólag ettől várja a fel-
szabadítást, s tehát ehhez is intézi meggyőző, de egy-
szersmind kérő szavát, bebizonyítván a jogmegtagadás
igazságtalanságát, az emancipáció erkölcsi szükségessé-
gét, és anyagi — politikai és nemzetgazdászati hasznát.

Másként, dr. Fischer Lajos ügyvéd ur, ki szintén a
„Korunk“ 52-ik számában ezen egyoldalú felfogás ellené-
ben felszólt, „időszerű feladatnak s kötelességnek
ván, a lehető félreértések elhárítása tekintetéből
pontot a nyilvánosság előtt kijelölni s constatalni

Dr. Fischer ur elmékedéseit abban összesíti, hogy miután a magyar elem, passivitásából ki nem akarván lépni, suprematióját önmaga gyengíti s a befolyást Erdélyben a többi népfajoknak engedi át, miután továbbá a zsidók egyenjogossága nem csak elvileg, hanem az octoberi diploma által tényleg is biztosítva van, és csakis annak törvénybe ígatása van hátra, ezen ügy egyedül az országgyűléstől, illetőleg az azt képző erdélyi négy nemzettől függ, tehát ezekhez kellene szót intézni, de nem kizárólag a magyarokhoz. A „Korunk“ tisztelt szerkesztőségének neheztelésére eshetett az igazság ezen nyílt szava, mert éles megjegyzésekkel kíséri Fischer ur cikkét, azt mondván a többi között, mikép „a magyar elem hihetőleg jóval elébb vissza fogja kapni sansculották lábai alá került suprematiói attributumait, mintsem a zsidóság ügye megoldatnék.“

Minket e tétel azon szerénytelen kérdésre kényszerít, hogy tehát Erdélyben vagy Magyarországon a szabadelvűek gátot fognak-e vetni a zsidók emancipációjának mindaddig, míg a suprematio magaslátát vissza nem foglalja a jelenben passivitásban álló magyar faj? A „Korunk“ eme nyilatkozatából azt kell következtetnünk, hogy igen, s hogy tehát dr. Fischer ur tiltakozása legalább a „Korunk“ pártjának irányában igen is helyén volt. Igen, tiltakoznia kell mindaddig, míg az illetékes hely nincs kijelölve, honnan emberi jogainkat visszakövetelünk, vagy visszakoldulnunk kell. Igen, mert maga a „Korunk“ tiszta magyarsággal mondja, „hogy a zsidó kérdés jóval távol van még attól, hogy sem megoldassék, miután évekig kell koptatni a tollat elnyomott jogokért s mennyivel inkább még nem létezett jogok kivívásaért.“ A zsidó joga, a „Korunk“ felfogása szerint, még nem is létezett; tehát szerinte felszólalásunk egyelőre tiszta absurdum. Kérdjük tehát, midőn Erdély liberális pártjának közlönye így vélekedik, hibázunk-e, ha azt mondjuk: „itt kevés keresni valónk van, forduljunk tehát máshova is?“ Valóban, egy cseppet sem, mert meg lehetünk győződve róla, hogy a százszok, kik az octoberi diploma alapján állanak s a románok, valamint a magyar elem azon része, mely csak most nyert vissza emberi jogait, nem fogják megtagadhatni tőlünk azt, mit hogy elnyerjenek, ők oly sóvárogva vártak. A zsidók előtt semminemű olyas jogtér nem áll elzárva, melyért harcot kelljen vívniok. Mi zsidók nem kívánunk más népek felett bármi hatalmat gyakorolni, mi nem kívánunk területi jogot; mi nem kívánjuk, hogy elhalt nyelvünk fölélesztessék s hivatalos vagy államkormányzati nyelvvé emeltessék; mi nem akarunk más népek felett bármi felsőbbbséget gyakorló nemzet lenni; mi csak is azon egyéni emberi jogokat kívánjuk vissza, melyek emberi létünk-nél fogva megilletnek, s melyek tőlünk megtagadtatnak.

Nagyon örvendünk azon, hogy ellentétben a „Korunk“ csak most említett eszméjével, ugyanannak hasábjain találunk egy rövid cikket, mely elvitázhatlan ada-

tokkal bizonyítja, hogy az általunk követelt jogok nem a „nem létezettek“ sorába tartozók, mert hitsorsosink az első Árpádok idejében birtak teljes egyenjogúsággal; az első megszorítást I. László kísértette meg a vegyes házasság megtiltása által, de siker nélkül.

De szomorító jelenség másrésről, hogy elvitázhatlan jogokért is vivni kényszerítik a zsidót, s dacára annak, hogy ezredek óta harcolunk miattuk, még a 19-ik század 7-ik tizedében is azt mondják az izraelitának: „te nem létezett jogot keressz, tehát várj sorodra még néhány évig!“

Egyelőre nem akarok szólni azon hasznokról, melyek a zsidók emancipációjával az állam s népeire nézve kapcsolatban állanak, de nem bírom felfogni a károkat s nem látom azon rémképeket, melyek a zsidók ellenségeit ijesztik miatta. Hisz gyakorlatilag már rég nyitva áll előttünk szinte mindenik út, melyen a vagyon, műveltség, művészet hatalma s befolyása megszerezhető; a képzelt rémek tehát már megtehetvén hatásukat, kérdem, hol van a zsidók által előidézett országos szerencsétlenség? s mi gonosztól tarthatnak még a zsidók felől elleneik? — A viszonyok e részben anuyira előtérbe tolták már az emberi jog ügyét, hogy erőtetett sophismák által többé nem lehet azt háttérbe szorítani mindaddig, míg ledőlét nem látjuk a század szelleme minden építményének. Mi tehát egy cseppet sem esünk önkívületbe ügyünk miatt. De fel kell szólalnunk, hogy megmutassuk, mily üres szalmát csépelnek elleneink s mily nevetőségessé teszik magukat oktalan ellenvetéseikkel. Látják, hogy jelen századunk folytán alig volt nép s nemzet Európában, mely föl nem ébredt volna; mindegyik követelőleg lépett fel, hol való, hol képzelt jogai mellett. Látják, hogy az európai kormányok s uralkodó népek, többé vagy kevésbé mind kielégítették azon jogköveteléseket, melyeknek belátták jogosságukat, mert méltányolni kezdték a felszabadítás állami hasznát; — s csupán Izrael népe tegyen itt kivételt?

Ez nevetéséges nyereség lenne elleneinkre nézve; s különben is mindig csak képzelet maradna a gyakorlat terén.

A bibliának szabadon fordításáról zsinagógai előadásokban.

A dalék az eretnekség történetéhez.

E lapok 20. számában Rosenberg Izidor ur a „Literatur-Blatt des Orients“-ben megjelent (1847) „Adalék a magyarhoni zsidók történetéhez a török uralom alatt“ című értekezéséből a következő sorokat közli: „Ugyanaz (R. Kohn Efraim) szép példát adott két, mesterileg irt véleményadásában, melyeket r. Almusani József, belgrádi rabbi ügyében, kit egy bibliai mondat-

nak hamis magyarázása miatt eretnokségről vádolták, annak védelmére közrebocsátott."

Miután r. Kohn Efraim műve (שֵׁר אֶפְרַיִם) csak ritkán látható és az említett történet még napjainkban is érdekel bir, azt itt rövid vázlatban szándékozunk közölni.

A 17-ik század második felében, midőn Magyarhon déli része Buda fővárossal együtt török hódoltság alatt állott, ez utóbbi helyen 1666 és 1678 között a község rabbija r. Kohn Efraim volt, az utóbb oly hirnevessé vált zsidó tudós, Zebi Askenazi (הַרְבֵּם צִבְיָה) nagyatyja. Miként az unoka, ugy nagyatyja is, mint kitűnő talmudtudós kortársai előtt nagy tekintélyben állott.

A fentidézett mű 65. számában következő elbeszélés fordul elő: Egy község rabbija, a peszachünnepet megelőző szombatnapon (שַׁבָּת) nyilvános előadást tartott a zsinagógában, melyben többi között azon mondat is előfordult: „És szolgáljon ez néked jelül, hogy én küldöttelek téged; ha kihozandod a népet Aegyiptomból; az Urnak (אֱלֹהִים) szolgálni fogtok e hegyen. (M. II. k. 3, 12.) Miután azonban nyelvtani szabály szerint ennek így kellene hangzania: nékem (אֹתִי) fogtok szolgálni, miután Isten maga szól; a nevezett rabbi ugy magyarázta e helyet, hogy az אֱלֹהִים szó, nem Istenre, a legmagasb lényre vonatkozik, hanem a bálványokra oly gyakran használt értelemben veendő, és a vers értelmét oda fejezte ki, hogy Isten Mózesnek azon prophétai jelentést tevő, miként Izrael az aegyptomi plebs (עַרְבֵי רֶכֶס) tulsokra menő kíséréte miatt csakhamar az isteni tannak a Sinai hegyről való fogadása után, az arany borju imadására fog elcsábíttatni. Ezen bár elmés, de a hagyománytól eltérő magyarázat, azon hely zsidó tudósai közt leirhatlan izgatottságot szült a rabbi ellen, kik a szónokot nyilvánosan hitehagyottnak nyilvánították és a községet ellene felingerelni törekedtek. De miután ez valószínűleg nem volt oly könnyű dolog, az izgatók egyike r. Kohn Efraimhez Budára fordult azon kéréssel, hogy az említett hamis bibliai magyarázót zsinagógái átokkal sujtsa, s tőle minden rabbinicus functió gyakorlását eltiltsa.

A vád különösen következő három pontban pontosult össze:

1-ször. Miután a talmud és a masoraeticus nézet szerint az אֱלֹהִים szó e helyütt az isteni lény jelentésében vétetik, meg nem engedhető, sőt vétkes eljárás, a szentet nem-szenttel felcserélni és azt bálványnak magyarázni; és az ily önkényes magyarázat annál inkább büntetendő, mert e szerint ezen szó, mint a bálványok nevei, kitörölhető volna, mi pedig a szent istennévnél szigoruan tilalmaztatik.

2-szor. E magyarázat szerint Mózeset is érné a bálványimádás vádja, miután az ige, תַּעֲבֹדוּ, őt is magában foglalja.

3-szor. Ha itt Isten előre kinyilatkoztatta, hogy Izrael az arany borjut fogja imádni, ugy Isten igéjének megváltoztathatlan törvényként kellett vala érvényben lennie, és így a néptől elvonatott volna a szabad választás joga.

De ezen iratban nem volt megemlítve a vádlott neve, és a vádló is, melynek ez volt első levele, teljesen ismeretlen személyiség volt. De r. Kohn Efraim csakhamar átlátta, minő rossz következményü lehetne az ily meghasonlás az illető községre nézve, hahogy ő engesztelőleg és közvetítőleg föl nem lép.

Válasza, melyet a jámborság, humanitás és engesztel-

lékenység szelleme leng át, és mely nem egy olvasóra nézve lesz különös érdekü, ki tekintettel van néhány későbbi és még ma is élő rabbi eretnekítő szellemére és átkozni vágyó buzgalmára ekként hangzik:

Ő ugyan tökéletesen megegyez vádlóval abban, hogy az אֱלֹהִים szó e helyütt egyedül az isteni lényre vonatkozik és csak azzal adható vissza; minden ettől eltérő magyarázat ellenben hamis és helytelen. Mi azonban az átok kimondását és a kárhoztatást illeti, r. Kohn Efraim, távol attól, hogy ezt eszközölje, az ismeretlen vádlottat, kiben a bár hamis, de mindenesetre elmés magyarázat után tudóst ismert fel, minden rendelkezésére álló eszközzel védelmezni törekszik. Hosszadalmas véleményadásának bevezetésében idézi Maimonidesből (Talmud-Tora VII.) a következőket: Rendes törvényszékhez nem illik, hogy tudóst, még ha arra okot adott volna is, átkokkal sujtsan, sőt inkább a törvényszék bármi úton módon tartózkodjék annak kimondásától. Hisz jámbor bölcsseinknek is azt rójuk fel erényül, hogy tudós felett soha nem mondtak átkot.

Ezen nyilatkozatra támaszkodva, melyet a talmud (Moed-Katan p. 17.) egy bibliai vershez is hozzácsatol, r. Efraim következő apológiát fejt ki. Meglehet, ugymond, hogy szónok, mint Nachum Gamsu magyarázó módjának híve, ki mindenütt az אֱת névelőt törekedett megfejteni, itt is az אֱת אֱלֹהִים értelmét oda magyarázta, hogy Izrael Isten mellett az arany borjut is fogja imádni. Az ily magyarázat azonban, ha nem is alkalmas nyilvános előadásra, föltétlenül annál kevésbé kárhoztatható, miután azon nézet, hogy Izrael az arany borjut nem mint a legfelsőbb lényt, hanem mint képviselőt és közvetítőt imáda, már a talmudban (Sanhedrin p. 63.) is talál képviselőre. Szónok még abban is menthető volna, hogy az ő magyarázata szerint Mózes is e bűn vádja alá esnék, mert egy midrasi nézet szerint, ez csakugyan áll is; Mózes vétke, így szól a magyarázat, abban áll, hogy válogatás nélkül az aegyptomi népből sokat vitt magával, és ez okozta a szakadást. Egészen semmis azonban a vád harmadik pontja. Itt r. Efraim a Maimonides (Tsuva VI.) és ellenei között, az ember erkölcsi szabadságát és az isteni mindentudást illetőleg támadt, általán ismert vitás kérdésre utal.

Végül inti R. Efraim a vádlót, hogy vagy maga, vagy jó barátai kérjék fel a vádlott szónokot bizalmasan és szeretetteljesen, miszerint nyilvános előadásaiban az ily magyarázatoktól távol tartsa magát. E szende nézet és atyai intés valószínűleg eredmény nélkül maradt, miután az ellenfél izgatásait tovább is folytató.

De a vádlott nem volt más, mint a hirneves talmudista, bölcsész és exegeta, r. Almosnino József, belgrádi rabbi, a rabbinicus véleményadásnak: שֵׁר עֲדוֹת כִּהִיִּם szerzője és a szintén oly hires exegeta, r. Almosnino Mózes unokája.

Ő e fentebbi bibliai magyarázatot sajátjának elismerte, de a zsidóságban mindig szokásban volt szabad bibliai magyarázatot maga számára igénybe vette. Több bizonyíték között idézi a nagy kabalista, r. Lorja Izsák egyik magyarázatát, ki is a verset: Ki a bálványoknak áldoz, az megégettessék, (M. II. k. 22, 19.) oda magyarázza, hogy minden áldozat Jehova nevében, ne pedig más isteni név használása mellett hozassék, minő például az אֱלֹהִים szó, mely bálványokat is jelent. E kabalista tehát épen az ellenkező hibába esett, midőn az אֱלֹהִים szót, hol bálványokat jelent, a legfelsőbb lényre alkal-

mazta, a nélkül, hogy kortársai őt ezért zsinagógai átokkal sújtották volna.

Sőt inkább igen komoly vitára akadunk már a jeruzsálemi talmudban, mely így hangzik: R. Simeon mondja: Izrael Aegyptomból való kimenetele alkalmával idegen isteneket vitt magával, mert meg van írva (Sámuel II. 7. 23.): Te megszabadítád a népet isteneivel együtt (גוי ואלהיו). R. Ekiba ellenben azt válaszolja: Távol legyen tőlem az ily magyarázat, mely által a szentet szentségtelenné tenném. (Jerusalmi Suca p. 54, d.) R. Almosnino József továbbá r. Meirre hivatkozik, kit arról emlegetnek, hogy minden bibliai mondatot 49-félekép tudott magyarázni pro és contra, a nélkül, hogy valakinek csak távolról is esze ágában lett volna, őt ezért átokkal illetni. Csupán a halacha határozatait, melynek alapja a hagyomány, kellett elvonni a szabadon magyarázás önkénye elől, míg az írás szavainak magyarázata mindig teljes szabadságnak örvendett.

Habár r. Efraim mind e bizonyítékokat megerősíteni törekszik is, ismételve kinyilatkoztatja, hogy az ily

bibliai magyarázat még nem elég indok arra, hogy a községben izgatottság idéztesse elő, vagy hogy egy tudós felett még átok is mondassék ki és neheztelését fejezi ki a vádlók ellen, kik ilyent tenni merészkedtek, de felszólította egyszersmind a szónokot, hogy oda nyilatkozzék, miszerint fentebbi magyarázatát csak célzasképen (דרך הלצה) értette.

Eddig a két említett véleményadás. A vita tárgyára nézve még csak a talmudban oly gyakran előforduló, valóban liberalis mondásra akarunk utalni, mely így hangzik: אלו ואלו דברי אלהים חיים és melynek más értelme nem lehet, mint az, hogy a körülményekhez és az időviszonyokhoz képest minden vélemény és magyarázat alkalmazható és gyakorlati hasznosságú. A biblia szabadon magyarázásának igazolására, ha csak ez a halachát nem érinti és következményei nem mennek át a gyakorlatba, valóban nincs mélyebbre ható ok, mint a melyet a fentebbi hely szolgáltat, és már ebből is láthatjuk, mennyire eltértek a későbbi rabbik, különösen néhány újabbkori, a talmud álláspontjától.

Dr. Zipser M. főrabbi.

TÁRCA.

A zsidó nép.

1.

Mint a szilárd, szent akarat,
S a rendithetlen erkölcsi erő
Jelképe állsz előttünk!
Te megtanítád a világot,
Mikép kell a hazát szeretni
A rajongásig, önfeláldozásig;
Mikép kell érted küzdeni
Népek nemtője, szent szabadság!
Mert egy ajakkal dörögted fülébe
A jogbitorló, büszke óriásnak:
Készek vagyunk meghalni inkább —
Mint meghajolni!

2.

Nyugatra nézz!
Közelb, közelb jő már
A véres óriás.
Körülteking
Kihivólag. De nem talál
Több nemzetet, mely ellenáll.
Már mind kidőltek a dicsők,
Pirrus és Hannibál
Hatalma megtört.
Athén láncot visel.
Bűnhődött Gallia
Brennus merényeért.
Szétvervék Mitridates,
Az ázsiai arszlán hadai.
Ki merne még
Megküzdeni a föld urával?

3.

Ott messze, messze — —
Ott Ázsiában,
Egy kisedet nemzet él,
Mely még szabad.
S önállóságát
Még Roma ellenében
Is kész megvédeni
Végső erejéig.

4.

Halál reájok!
Rabszj nekik!
Kik életüknél jobban szeretik
A szabadságot.
Mi a szabadság?
Az óriás nem érté mit jelent;
Mert feledé az országvágy fölött;
De a zsidó nép ismeré.
És megmutatta fényesen
Hogy ismeri:
Tudott meghalni érte!

5.

A zsidó nép volt
A szent eszméknek,
A nagy tanoknak
Fölfedezője,
Zászló vivője
És vértanuja.
Az egy istenség,
És a szabadság
Eszméiért

Küzdött s elvérzett.
S a nagy, dicső halál után
Bolyongó szelleme
Két ezredévig szenvedé
A martyrságnak minden kinait.

6.

Pogány, keresztyén
S a vakhittü muzulman
Vetélkedének
A fájdalom nemzetségének
Kinzásában.
Ugy bántak velök,
Mint gazdátlan kutyákkal:
Ma felfogadták kegyelemből,
Hogy holnap ismét tova üzzék.
Ott áll Spanyolhon,
Az inquisitio
Sötét országa.
Ott második Fülöp,
És az egész embertelen középkor!
S a honvesztett nép gyermeke
Mit tett ily tengerkin,
Ily végtelen nagy küzdés közepett — —
Türt és remélt! —

7.

És az idő
Ellenségeit mind legyilkolá.
Halomra dőlt a büszke Róma
Három világra terjedő hatalma.
De a kis nemzetmaradékkal
Hiába birkozott meg az idő.
Csapásait hiába küldte rá;
Kifárasztá az egek ostorát,
Ha elűzték, úgy előkeresé
Vándorbotját és tova ballagott.
Bejárt minden határt,
Bebolygott minden földeket.
Meküzdött minden fergeteggel,
Átszenvedt minden kínokat.
De szellemét s hitét
Nem rendité meg
Két ezredévi ádáz zivatar.

8.

S ha befogadta
Vendégszeretettel
Egy más haza:
Mielőtt testüket befedték
S begyógyiták a vérző sebeket,
Mielőtt eledelt nyújtottanak
Siránkozó magzatjaiknak:
Előbb a boszu istenének,
Jehovának,
Ki kint és átkot halmozott reájok,
Ki haragjának tüzes ostorával
Huszított vadként üzi őket, —
Szép templomot építenek;
Hogy hirdessék dicséretét
Annak, ki engesztelhetetlen
Boszuval sújtja árva gyermekit.

9.

Ez öröklángu, szent ihlettség,
E kifogyhatlan erkölcsi erő
Okozta e csodát,
Melynek nincs párja
A történelemben:
Hogy e nép él,
Melynek kiirtására
A népek és a fejedelmek
Egymással összeesküvének;
Hogy e nép él,
Mely ellen a világ
Harminc száz évig folytatott
Kegyetlen irtó háborut.

10.

És végre, végre!
Derengni kezd a kinos éj;
Feljött a nap!
Odúba bujtak
Az éji baglyok
S onnét huhognak
Rosz szellemekként.
De a világ kimondta rájuk
Az anathemát.
Számítzte őket
Az örök éjbe.
Örök sötétség
Az osztályrészők.

11.

Nyárspolgár fajzat!
Világtalan nép;
Mért nem követted odujaikba
Az inquisitiónak baglyait?
Sötét időknek
Rút hagyománya;
Mikép jutottál
A fény koráig?
A nap honába?
Te folytatod még
E nevetséges
És egyenetlen
Tusát, a népek
Martyrja ellen?!

12.

Omolj a porba!
Omolj térdedre!
Térj vissza végre
A világosság
Szent istenéhez,
Kit elfeledtél.
Mert nem sokára
Egész fényében
Feljő a hajnal,
S ha meg nem tértél —
Mint éji rémkép
Ugy semmistlész meg.

Könyvismertetés.

(Ifjusági iratok, a magyarhoni mindkét nembeli izraeliták számára. Az első kötetnek 3-ik és 4-ik füzet, szerkeszti Fischer Náthán, györi izraelita elemi főtanító. Kiadja Henni-cke Rezső Győrött. 1863.)

Midőn körülbelül tíz hónappal ezelőtt ez időszaki folyóiratnak első két füzetét megjelent, őszinte örömmel üdvözöltük azokat. Örültünk e vállalatnak nem csak mivel újabb örvendetes jelenségét láttuk benne a hitsorsosink közt mindinkább terjedő magyarosodásnak, minék, álláspontunkhoz mérve, kétségkívül a legkedvezőbb benyomást kellett gyakorolni reánk, de örültünk főként azért, mert magunk is fölöttén éreztük szükségességét oly egy folyóiratnak, mely serdülő ifjúságunknak a korához mért magyar olvasmányok naponta érezhetőbbé váló hiányát, bár némiképp is, kipótolhassa; s habár nem is találtuk e füzetekben az ez irányban támasztható minden igénynek teljes kielégítését, mindazáltal még se haboztunk teljes meglegedésünket azokkal e lapokban nyíltan bevallani.

Itéletünk kedvező volt, mert nem szabadott szem elől tévesztetnünk az ezernyi bajokat, nehézségeket és akadályokat, melyekkel az ilyenmű fiatal vállalatoknak első kezdetükben rendezniük kell; tekintettel kellett lennünk a kedvezőtlen viszonyokra, melyek közt, a mostoha körülményekre, melyek alatt az megszülemlt; elismeréssel kellett viseltetnünk a nemes törekvés iránt, mely egy közösen táplált óhajnak megfelelni igyekszik, s ennél fogva nem is volt szabad e törekvést első, nem teljesen sikerült lépése miatt, a további munkálástól elriasztanunk.

Ámde most folytatását látjuk magunk előtt e műnek, a szerkesztő bizonyítása szerint a főbb bajok és akadályok — melyeknek folytán e füzeteknek megjelenése csak oly későn eszközölhető — utóból már elmozdítvák, s így itészeti tisztunk tüzetes és — lehetőleg! — szigorubb bírálgatást parancsol.

Tekintsük tehát közelebbről tartalmát.

Legeslegelejen az ismét egy kötetbe olvadt újabb két füzetnek találkozzunk egy „Tisztelt tanítóúrsaimhoz“ címzett vezércikkkel a szerkesztőtől. Jónak találta ugyanis a szerk. — mint azt egy vonalalatti jegyzetben kijelenti — időnkint e helyütt egy két szót a tanító-, szülék- és nevelőkhöz intézni, mely nézetrel azonban mi — bár sajnálatunkra! — egyet nem érthetünk. Ha az ifjúságnak akarunk könyvet kezébe adni, hát legyen az ifjúságé kizárólag, és ha „ifjúsági iratokat“ szerkesztünk, ne tegyünk bele oly dolgokat, melyek nem az ifjúságnak szólnak; mindent a maga helyén, ha célt tévesztene nem akarunk. Egyébiránt a „vezércikk“ tartalma oda megy ki, hogy a szerk. tanítóúrsainak, alkalmas magyar-izraelita olvasókönyv nem létében, egyelőre is az „ifjúsági iratokat“ ajánlja iskolai használatra!

Már megbocsátja a tisztelt szerkesztő ur! de a mi együgyű felfogásunkkal nem szoktuk az ilyes dolgokat „vezércikknek“ nevezni, sem nem ritkított betűkkel a könyv élére állítani, hanem ha volna kedvünk ilyen ajánlatot tenni, hát csak, mint egyszerű, szerény figyelmeztetést a borítéknak legesleghátsó zugába szorítanók. Különböznél pedig megint csak azon kellemetlen helyzetben vagyunk a szerk. urral egyet nem érthetni, vagyis nyíltabban szólva, az „ifjúsági iratokat“ mi nem tartjuk alkalmasnak általános iskolai használatra, habár csak mint segédkönyvet is!

Egy rövid pillanat a tartalomra ez állításunkat igazolni fogja.

Az említett vezércikkre következő, meglehetősen sikerült „Télen“ című költemény után, következik ugyanis egy eredeti történeti beszély „Az ifju zenész“ Bajai Beck Hugótól. A fiatal szerző, kinek nevével ez izben először találko-

zunk a magyar irodalom terén, igen szép érzelemmel, de fölöttén dagályos nyelven ír, főhibája pedig az, hogy elfelejtett e beszélyének egyszersmind eszmét és tartalmát is kölcsönözni. Ha hozzávesszük még a benne követett irányt, mely az „ifjúsági iratok“ éval legkevésbé sem áll összhangzásban, valóban csodálkozunk kell azon, miként szánhat a szerk. főtanító ur józan belátással, bármely nemű zsenge tanulónak, oly egy olvasmányt, melyről eleve is meglehet győződve, hogy az ifju olvasó vagy nem érti, mi által aztán semmi haszna, vagy ha értené is, az csak kártékony hatást volna képes létrehozni.

Általán véve, főpanaszunk a szóban forgó füzetekre vonatkozólag, a kijelölt iránynak gyakori eltévesztése körül pontosul össze, melyre nézve a szerk. főtanítótól, mint szakférfiutól, méltán helyesb tájmutatót várhattunk volna.

Föl nem foghatjuk, miként merithessen valami „zsenge tanuló“ a programban kifejezett „erkölcsnemesbítést, vallásos ságot és hazaszeretetet“ olyan tételekből, mint a milyenek pl. az előbbeni beszélyben: „Az angyalian szép szűz kinek fekete éjnél sötétebb fürtei sürtü gyűrűkben omlottak szét alabastrom vállán, igéző szemei égő nefelejtsek, beszédes ajkai mosolygó rózsalevelek, melyek hófehér gyöngysort láttatnak... a fiatal fogoly iránt — kit holló fekete hajzata, tűzszemei, szabályos vonásai és halvány színe kedves alakká tevének — eleinte rokonszenvet és részvétet táplált, mely azonban csakhamar forró szerelemmé lobbant szívében,“ és a szerelmes „tündérbájos“ szűz megszőkteti az „ébrenlétben tündérekről álmadozó“ kedvest, és azután „szemei sokáig, igen sokáig olvadtak utána“ azután pedig „megeredtek könyvei és patakozó záporoként peregték alá bájos arcára és e könyccseppek a szerelem, igaz, benső és tartós szerelem könyűi voltak.“ Nesze neked olvasmány 10 éves tanuló gyermekre!

Ilyen tapintatlanságok még több helyütt is fordulnak elő; a többi között idézzük még csak a következő „A próféta anyja“ című költeményből vett versszakokat:

Az Ur cheruboknak mondta:

„Szánom már e nép gyötrelmét;

Pénteken méhbe fogadja

Egy szűz ara megmentőjét.“

Cherubok fő-angyaloknak,

S ezek másnak elbeszélük,

Mig hírét a Megváltónak

Daemonok is hirtől veszik“ sat.

És ezek legyenek iskolai olvasmányok? —

Az eredeti beszély után következik még két beszély, az egyik „németből fordítva“ a másik pedig „idegen kutfők után dolgozva.“ Sokkal jobban ismerjük hazánk viszonyait, sem hogy feltétlenül mindenben eredetiségét követelhetnénk, jól tudjuk, mennyire szét vannak forgácsolva az a nélkül is csak szerény körre szorítókozó szellemi erők, és így nem is lehet ellenünk, hogy valamely irodalmi vállalatban a honi erők elégtelenségében a külföld irodalmához folyamodnak.

De annyit mégis csak követelhetünk jogosan, hogy ha már fordulunk idegen segítség után, akkor, miután egy fáradságba kerül, legalább a javából válaszszunk, nem pedig selejteket. És bizonyára, ha a szerk. főtanító ur valamivel nagyobb gondossággal böngészett volna a német irodalom kincsűs mezején, sokkal érdekesebb és kitzűzött céljának inkább megfelelő elbeszélésekre találandott volna, mint a milyenek a „Julia rendtelensége“ és az utána következő, mely utóbbinak felvétele merőben szerencsétlenné mondható.

Sokkal jobban sikerültek az ezután következő tudományos szakeikkek, melyek — noha ezek is nagyrészt idegen kutfők után dolgozva, a várakozást sokkal jobban kielégítik. Dr. Grosz

Frigyes, báró Eötvös József, Spitzer Benjamin Salamon, és Xantus János életrajzai igen érdekesen vannak tartva, mely utóbira, Xantusra nézve azonban, sokkal jobban szeretttük volna, ha életleírásánál — miután ez „iratok“ az összes magyar honbeli izraelita ifjúság számára szerkesztvék, — a helyi színezettől menten maradandott vala. Nem kevésbé élénkek és változatosak a történelmi, földismei, természetrajzi és tani adatok, ugyszintén található sok érdekes a „Különféle“ rovatában is, bár a „Kornis Kata“ hősiesség és hölgyi magasztos jelleme, másutt hálásabb térére talált volna, mint jelen gyűjteményben.

A szerkesztőnek utószavában tett ígérete szerint, az „ifjúsági iratok“ ezentul következő füzetei pontosan megfognak jelenni minden hónap elején és tudunkra adja egyszersmind, hogy azokra nézve ismert tehetségtű és szakavatott munkatársak segítségével már is elegendő és megfelelő anyagunk van birtokában. Reméljük tehát, miszerint a következő füzetekben nagyobb válogatottsággal, helyesb tapintattal, mindenek előtt pedig — kellő, szorosan betartott iránynyal fogunk találkozhatni. *) G. K.

LEVELEZÉSEK.

Zemplén megye, 1863.

II.

Nehogy szives olvasó, materialistát, pusztán anyagi embert láss személyemben, és nehogy mindazon történetek, miket a lapokban hűsvét ünnepén elbeszéltem, azon gondolatot ébresztszék föl benned, mintha nem bírnék fogékonysággal községtünk szellemi érdekei iránt, mindenekelőtt ki kell jelentenem, hogy viszonyaink rajzának épen csak kezdetét tettem papírra, és hogy még elég tudósításra méltó tárgy maradt hátra. Mielőtt felvennők az

*) A füzet teljes tartalma pedig ez: Tisztelt tanítótársaimhoz, (vezérek a szerkesztőtől). Elbeszélések és versek: * Télen F. N. Az ifju zenész, (történelmi beszély), Bajai Beck Hugótól. * Chanina ben Teradjon, (Dr. Frankl Lajos Ágost „Helden- und Liederbuch“-ja után) Oladitól. A rendetlen Julia, (beszély, németből szabadon fordította) Stankó-Csapliczy Lilla, pesti nő-növeled tulajdonosnő. * Isten kinyilatkoztatása a „Sinai“-on, Kohn Jákótól. Mily csodálatosan jut a büntett napfényre, (elbeszélés, idegen kutforrások nyomán) F. N. * Anyai intés, (a „N. K.“ 42. számából) Vargyas Endrétől. Életrajzok: Dr. Grosz Frigyes (Reich adatai nyomán), Báró Eötvös József, Spitzer Benjamin Salamon, (R. ad. ny.) és Xantus János. Történelmi adatok: A babylonok, assyrok és médok, Kohn Jákótól. Judaea végpusztulása és „a mohácsi gyásznap“, Jókai Mór magy. nemz. tört. reg. rajz. Földisme: Palaestina bibliai földrajzának rövid vázlata, Halász (F. . . . r) Simontól. A Libanon és cédrusai. Fischer S. A.-tól, Keleti, hazai és külföldi tájképek; A) A Sinai hegység, Farkas Izsáktól. B) A Kárpátok, Erbmann Jeremiástól. C) Szigliget, a „Balatoni-Album“-ból. D) Sz. Anna tava és környéke, (Köváry L. után, Szv. olv. k. E) Belgrád, a „Divatcsarnok“-ból. Természetrajz: A) A ló, a kigyók (Leseb. f. d. ob. Kl. u.), a vándormadarak. * „A csalogány imája“, (a „N. K.“ 35. sz. Vargyas Endrétől). Az almafa, a kender és len. Az arany és a vas, J. K.-tól. Természetan: A) Léghajó, a hég- és légsúlymérő (Leseb. f. d. ob. Kl. u.), a gőzgép, a villanyos távirat- és az égtüneményekről (Leseb. f. d. ob. Kl. u.) * Az ifjúsághoz (emlékül Concha Gy. barátomnak * -tól. Különféle: A) zsidók Chinában, (az „Israelit“-ból.) Anastatica, (Hardmeier után Mauksch Samu). Kornis Kata, Haan Rezsőtől („Eszterg. Ujság“-ból.) Rothschild A. Mayer, Sterntől. Hersfeld város pusztítottatása, Sterntől. Ritka önzetlenség, Sterntől. De Caus, Bibok L.-tól. Nagylelkűség és háladatosság. A valódi emberszeretet egyszersmind Isten szeretet is. A marocói izraeliták helyzete, Dr. Hecht-től. * A próféta anyja, (Dr. Frankl Lajos Ágost „Helden- u. Liederbuch“-ja után) Oladitól.

elejtett fonalat, egy titkot árulunk el, mely annál fontosabb, miután némi felvilágosítást fog nyújtani és viszonyainkat a távollevőre nézve is kellő világba állítandja. Ez ugyanis a Zemplén megyében oly csekély számban élő chaszidok befolyását illeti a községi ügyekre, azok fontos szavát a községi kérdésekben és állásukat a pártokkal szemben. Miután ők egyrészt a természet áldásánál fogva szellemidúsak, másrészt mindig oda fordulnak, hol előnyüket látták, minden párt törekszik őket hibeitl megnyerni és ha az előbbi évek egyikében a chaszid a magát jámbornak nevező párthoz szított, ugy ez évben az értelmiséget törekedett megnyerni, a minthogy valójában az elnökválasztás ügyében a s.-a.-ujhelyi szolgabírói hivatalhoz benyújtott kérvényt a chaszidok vezetője is aláírta.

Nem akarunk pálcát törni egy ugy szellemi, mint anyagi tekintetben oly gazdag község felett, nem is a mi hivatásunk oly titkokba hatni, miket csak zöld asztalnál ülő választmányi tag leshet el, de a részrehajlatlan szemléllőre nézve mindenesetre különös, ha oly egy község, mint a s.-a.-ujhelyi a chaszidismus uralma alatt áll és legszentebb érdekeit középkori személyek gytilevész csapatjának teszi ki, mely a „bekeseli“ és „strameli“-ben keresi lelki tödvösségét. Egy nagy, jámbor férfiu dacára, tudunkkal el voltak fojtva községtünkben egyideig a chaszid befolyások, nem tarthatta magát e városban a nagy szentnek egyik unokája és a nagy rabbi Teitelbaum Mózes napjaiban is a chaszidok a községben csendes, hallgatag nézők voltak. Valljon a lengyelországi bevándorlók tették-e oly hatalmassá e felekezetet, vagy magában a községben előfordult következtelenségek voltak-e annak okai, arra nem felelhetünk, elég azon, hogy ez tény is meg nem hazudtolható.

A chaszidok és nehány az értelmiséghez tartozó egyének erélye által előidézett agitatio előjárói crisist vont maga után, mely, miként azt a jegyű levelezője már mult alkalommal jelentette, még megoldásra vár. Miután e szerint lesz elég alkalmunk e tárgyra visszatérni, felkérlek szives olvasó, hogy kíséj ma a zsinagógába, és tekints körül, hogy ugyan mi történik ott. Ünneponon hivlak meg Isten házába, hatolj a tömegem keresztül, hogy egy mizrach-helyet elfoglalhass, ha az nem is a magadé. De minő tolongás! Nézd mint szoritja ki helyéből ott egyik a másikat, miután csak így érheti el saját helyét. Amott ismét a samesz, egy szerény emberke tolong előre, hogy neked egy jegyet nyujtson át, mely jelenti, hogy a szent thórához fogsz hivatni, de a tömegem keresztül ő ma nem hatolhat és ha nincs szerencséd a khól emberének lenned, be kell elégedned, hogy azt harmadik kézből fogadd el.

Minő szent csend uralkodhatik a thóra felolvasásánál ily zsufolásig telt térben, azt székségtelen mondanom, valaminthogy a mishaberachnál elmorzsolgt megannyi száz név ép oly talány-szerű, mint esztelen eljárás. Figyelemre méltó a sok érdekes arc a női templomban. Nézd, mint keresik az ablakot, hogy a chazant hallhassák, mert a régi templomot látogató nők csak alig hallják a kántor hangját, miután a tömör falakon alig hat át kántoraink kedves hangja. Épen veled szemközt van az új női templom, liból a szó szoros értelmében, ablak nélkül, mintha csak azért építették volna, hogy szépeink ne látogassák. — Nézd, mint csoportosulnak az ifjabbak egy éltesebb nő körül, kinek kötelessége a kedusát hangosan, érthetően szájba mondani; nézd ott a kedves arcot, mint siet haza, kikertlendő az ájulás kellemtelenségeit, miután négy, mondd négy személy is áll egy lépésnyi széles női ülésen, nem törődve azon veszteséggel, melyet az által szenved, hogy az isteni tisztelet befejezte előtt ki sem csodálja meg sem ruháját, sem főkötőjét.

Sebuoth ünnepét a s.-a.-ujhelyi női zsinagógában tölteni nem csekély áldozat, különösen idégesebb szépeinkre nézve, a minthogy valóban az ezer torok által mennydörgő hangon egyszerre elkialtott „ab harachamim,“ — a mint halljuk, hogy a chaszidok és haladó pártbeliek elhunyt rokonaiért való imák megakadályoztassanak, — nem egy nőnek okozott fülfájdalmakat.

Az itt festett bajokon csak templomépítés segíthet, miután sem a főzsinagóga, sem a chaszidok „claus“-ja nem elégséges a 600 családból álló község befogadására. Tudomásunk szerint e kérdést itt már több ízben feszegették, de soha el nem döntötték, miután a soknemű pártkülzdelmek 1856-ban, az akkori előjáró Weinberger Bernát ur alatt, még csak a zsinagógai ügyeknek restaurálását sem engedék meg. Jelen előjárónktól minden építkezési vágyat eltagadni, szintoly igazságtalan eljárás volna, miután elnöksége alatt sok mindenfélét építettek már és a tanterem,

mely jelenleg a bachurok számára építették, építészeti tekintetben mi kívánni valót sem hagy hátra.

Z....

Szeged, június 8-án.

T. Szerkesztő ur!

A helybeli izraelita ifjuság olvasó-egylet alakításával van elfoglalva. Még csak a f. hó 7-én tartott előleges tanácskozmány alkalmával határozottatott el a magas jóváhagyás végett felterjesztendő alapszabályok kidolgozása és máris mintegy száz különféle felekezeti fiatal ember jelentkezett tagnak, kik mindannyian készek az ügyet felkarolni és pártfogolni.

Főcélul tüzetett ki, hogy az „izraelita-Magyar-Egylet“ íranya követessék és ez a magyar nyelv, irodalom és a nemzeti szellemnek hitrokronik közötti terjesztésében gyámolítassék.

A mily szép jelét adta ezáltal ifjuságunk nemes törekvésének, ép oly dícséretreméltó példával lépett fel e napokban hitközségünk, midőn egyik derék községi tagnak gyászos kimulta alkalmából, a szerencsétlen családnak magán-adakozás útján ezer forintot juttatott gyámolításul.

Nem kevésbé elismerésre méltó eljárás, hogy a hitközségi előljáróság a már az évek hosszú során át itt működő s a munkában elgyengült derék tanítók díjazását legközelebb javítani fogja. Ez is egyik bizonyítéka az országos tanítói segélyegylet szükségességének, és egy újabb adata azon remény jogosultságának, miszerint „csak igen kevés hitközség találkoznék az országban olyan, mely az általa alkalmazott tanítókért a nyugdíjalapra fizetendő évi járulékot megtagadná.“

Mig mindezt örömmel jegyezzük fel és megelégedéssel adjuk át a nagy közönségnek, addig másrészt úgy látszik, hogy az iskolai épületnek még f. évi március hóban tervben volt kijavítása, valamint a zsinagóga átalakítása, illetőleg nagyobbitása is, — csak jámbor ohajtás marad, dacára annak, hogy a szóban levő építés eszközésére már is mintegy két ezer forint gyűlt egybe aláírások útján. — Az isteni tisztelet rendezése főtisztelendő Löw főrabink elnöklete alatt, egy szakértő bizottmány által legközelebb fog eszközölni.

r. l.

Vegyes hírek.

* * A kitűnő tudományosságánál, és humanus jelleménél fogva köztiszteltben álló dr. Grosz Fülöp ur helyébe dr. Lövy Ignác urat nevezte ki a pesti hitközségi előljáróság kórházi főorvossá.

— A pécsi izraelita hitközség a megütrült rabbinatusi székre tisztelendő Ehrlich, ezelőtti debreceni rabbi urat hívta meg, ki a megtisztelő meghívásnak engedett és a rabbinatusat már el is foglalta. Hatásköré kiterjed a pécsi izr. hitközségen kívül, Pécsvárad, Dárda és Szt.-Lőrinc fiók-községek re is.

— Nagyvárad születésű, mint orvostudományi író kitűnően

ismert hazánkfia, Rosenthal Mór tr. a bécsi egyetemen magán tanárrá lett kinevezve. („B. Ch.“)

— Róth Áron, siklósi rabbi, sebuoth második napján dr. Riesser Gábor fölött emlékezésedet tartott.

— Perener Jakob, nagyváradi lakos, e napokban Szaniszló püspök ő méltósága által a pápai curiától érmet és páténst kapott, mely neki életfogytiglan naponkénti 24 krt biztosít azon viétség és kitartó bátorság elismeréséül, melyet ő a pápai hadseregnek való szolgálata alkalmával tanusított. (B. Ch.)

— Azon kérdés, vajjon Steyerországban és tüzetesen Grácban tartózkodhatnak-e zsidók, most úgy látszik, gyakorlatilag fog a kör követelményeinek szellemében eldöntetni. Mint köztudomásu, nemrég egy zsidó engedélyt kért egy Grácban létesítendő szappangyár felállítására. A hatóság a kérvény jóváhagyását legelőbb attól tette függővé, hogy folyamodó lakhatási engedélyt mutassa ki. A zsidó a helytartótanácschoz fordult, és itt azon választ nyerte, hogy a lakhatási joghoz engedély nem szükséges. Folyamodó tehát megújította kérelmét a városi tanácsnál és ez m. hó 26-án tartott ülésében elhatározta, hogy a kérvény az iparrend szerint döntendő el. Grác városa régóta bírja azon szabadalmat, hogy ott zsidó sokáig nem tartózkodhatik; de a helytartótanács oly értelemben hozott végzést, hogy különös lakhatási engedély nem kívántatik, Amaszabadalom pedig lényegesen módosult az 1862. március 5-ki birodalmi törvény által, mely 3. cikkében ezeket rendeli: Valamely külföldinek honosítási kérvénye fölött a községek határoznak. De ezek nem tagadhatják meg a területükön való tartózkodást oly külföldinek, ki honosságát kimutatja, vagy legalább bebizonyítja, hogy annak megnyeréseért a szükséges lépéseket megtette, mindaddig, míg az hozzátartozóival együtt feddhetlen életet él és a közjótékonyágnak terhére nem esik.“ Itt tehát a szabad lakhatás joga felekezeti különbség nélkül ki van hirdetve, legalább, mi a tartózkodás jogát illeti; mi a kereset tizhetés jogát illeti, az illető határozatok az iparrendben foglaltatnak, mely nem ismer felekezeti korlátokat és határozottan kijelenti, hogy valamely iparág gyakorlása nem függ az ugyanott való honosságtól. (N.)

— Varsóban a hitközségi előljáróság választása elmaradt, miután a nemzeti kormány tilalma folytán senki sem jelent meg a választásra kitűzött napon.

— Némethonban aláírásokat indítottak meg Riesser Gábor összes műveinek kiadására. Az Alliance Isr. Univ. 100 frankkal járult hozzá.

Házassági összekelések Pesten.

F. hó 14-én a templomban: Basch Károly ur Pincsof Rozália hajadonnal; Klein Ignác ur Arenstein Teréz hajadonnal; Adler Mór ur Weisz Fanny hajadonnal; Holländer Bernát ur Horovitz Janka hajadonnal; Gross Áron ur Perlgrund Rozália hajadonnal; Löbl Adolf ur Sternberger Rozália hajadonnal.

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

A szombathelyi izr. nyilv. főelemi tanodánál f. é. október hó 1-jén a női kézimunkák tanítónőjének állomása betöltendő leszen Évi fizetés 400 o. é. forint, és azon kívül kilátás nyujtatik, a szabad órákbani nevelőnői működésért egy tisztességes házban alkalmaztatást nyerhetni.

Izr. vallásu, hajadon pályázók valamint erkölcsiségökről, ugy eddigi alkalmaztatásukról szóló bizonyítványokkal felszerelt folyamodványait júliushó 15-éig bezárólag, az alulirt hitközség előljáróságához bérmentesen beküldeni sziveskedjenek.

Kelt Szombathelyen, Vasmegeyében 1863. májushó 18.

3—3

Az izr. hitközség előljárósága.

Csódhirdetés.

Az alulirt izr. hitközség nyilvános tanodájában egy tanítói állomás megütrült. Az erre ajánlkozóktól a magyar, német és héber nyelvben való jártasság megkívántatik, kik is vallásosságuk, erkölcsi magaviseletük és tanítói képességükről szóló bizonyítványait alulirt hitközséghez e naptól számítandó két hó lefolyása alatt beküldeni kéretnek. Tanítási díjul 400 ft o. é. tüzetett ki. Móor, június hó 3-án 1863.

(2—3)

A móóri izr. hitközség előljárósága.